

ભારતીય અર્થતંત્રની ભૂમિકા : એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત (EBSB)

Vaghela Hiralben Balvantbhai

Designation: Student (M.A. Economics)

Institution: DNP Arts & Commerce College, Deesa

Email-hiralbenvaghela417@gmail.com

Contact No.: 8849074503

Abstract

‘એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત’ (Ek Bharat Shreshtha Bharat – EBSB) પહેલ ભારત સરકાર દ્વારા રાષ્ટ્રીય એકતા, સાંસ્કૃતિક સમન્વય તથા આંતરરાજ્ય સહયોગને મજબૂત બનાવવા માટે શરૂ કરવામાં આવી છે. ભારત જેવી વિશાળ અને વૈવિધ્યસભર દેશવ્યવસ્થામાં એકતા જાળવવા માટે માત્ર સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો પૂરતા નથી, પરંતુ મજબૂત અને સમાવેશક આર્થિક આધાર અનિવાર્ય બને છે. ભારતીય અર્થતંત્ર આ પહેલને વ્યવહારિક સ્વરૂપ આપવા માટે કેન્દ્રસ્થાને છે. આ સંશોધન પત્રમાં ભારતીય અર્થતંત્રની ભૂમિકા આંતરરાજ્ય વેપાર, ઉદ્યોગ, પ્રવાસન, રોજગાર ગતિશીલતા, ડિજિટલ અર્થતંત્ર અને સમાવેશક વિકાસના સંદર્ભમાં વિગતવાર રીતે અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે. અભ્યાસ માટે દ્વિતીયક માહિતી તરીકે Economic Survey of India, ભારત સરકારના અહેવાલો, અર્થશાસ્ત્રના પાઠ્યપુસ્તકો અને વિશ્વસનીય સંશોધન લેખોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે GST દ્વારા એકીકૃત બજારની રચના, ડિજિટલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પહેલથી ડિજિટલ જોડાણમાં વધારો, ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વિકાસ અને આંતરરાજ્ય શ્રમિક ગતિશીલતાએ રાજ્યો વચ્ચે આર્થિક પરસ્પર નિર્ભરતા વધારી છે. આર્થિક સહયોગ વધવાથી લોકો વચ્ચે પરસ્પર સમજ વિકસે છે અને સાંસ્કૃતિક એકીકરણને પણ ગતિ મળે છે. EBSB પહેલ આ રીતે માત્ર સાંસ્કૃતિક વિનિમય પૂરતી મર્યાદિત ન રહી, પરંતુ આર્થિક એકતાને પણ પ્રોત્સાહન આપે છે. અંતે એવું કહી શકાય કે મજબૂત, સમાવેશક અને ગતિશીલ ભારતીય અર્થતંત્ર ‘એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત’ના સ્વપ્નને સાકાર કરવાની મુખ્ય ચાવીરૂપ છે.

Keywords: ભારતીય અર્થતંત્ર, એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત, આંતરરાજ્ય સહયોગ, આર્થિક વિકાસ, રાષ્ટ્રીય એકતા

1. પરિચય

ભારત વિશ્વનું સૌથી મોટું લોકશાહી દેશ છે જ્યાં ભાષા, ધર્મ, સંસ્કૃતિ અને આર્થિક માળખામાં વિશાળ વિવિધતા જોવા મળે છે. આ વિવિધતા વચ્ચે એકતા જાળવવી એ દેશના વિકાસ માટે મહત્વપૂર્ણ છે. ‘એક ભારત શ્રેષ્ઠ

ભારત' પહેલ આ દિશામાં મહત્વપૂર્ણ પ્રયાસ છે. આ પહેલનો હેતુ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે પરસ્પર સમજ, સહયોગ અને એકતા વધારવાનો છે. આર્થિક પરસ્પર નિર્ભરતા લોકોને નજીક લાવે છે, તેથી ભારતીય અર્થતંત્રની ભૂમિકા અહીં વિશેષ મહત્વ ધરાવે છે.

2. અભ્યાસના ઉદ્દેશો

આ સંશોધન પત્રના મુખ્ય ઉદ્દેશો આ મુજબ છે: (1) EBSB પહેલના હેતુ અને વ્યાપને સમજવું; (2) ભારતીય અર્થતંત્રના મુખ્ય લક્ષણોનું વિશ્લેષણ કરવું; (3) આંતરરાજ્ય વેપાર, પ્રવાસન અને રોજગાર દ્વારા EBSB કેવી રીતે મજબૂત બને છે તેનો અભ્યાસ કરવો; (4) આર્થિક સહયોગના રાષ્ટ્રીય એકતા પર પડતા પ્રભાવનું મૂલ્યાંકન કરવું.

3. સંશોધન પદ્ધતિ

આ અભ્યાસ વર્ણનાત્મક સ્વરૂપનો છે અને દ્વિતીયક માહિતી પર આધારિત છે. માહિતી સંગ્રહ માટે Economic Survey of India, ભારત સરકારના મંત્રાલયોના અહેવાલો, અર્થશાસ્ત્રના પાઠ્યપુસ્તકો, શોધ લેખો અને વિશ્વસનીય વેબસાઇટ્સનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. પ્રાપ્ત માહિતીનું તર્કસંગત અને વિશ્લેષણાત્મક રીતે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે.

4. એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત (EBSB) પહેલ

EBSB પહેલ 2015માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ પહેલ હેઠળ વિવિધ રાજ્યોને જોડી બનાવી સાંસ્કૃતિક, ભાષાકીય અને આર્થિક વિનિમયને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે. આ પહેલ દ્વારા રાષ્ટ્રીય એકતા મજબૂત થાય છે અને લોકોમાં પરસ્પર સ્વીકાર્યતા વધે છે.

5. ભારતીય અર્થતંત્રની ભૂમિકા EBSB માટે

ભારતીય અર્થતંત્ર EBSB પહેલને સફળ બનાવવા માટે આધારસ્તંભ સમાન છે. આર્થિક નીતિઓ અને સુધારાઓએ રાજ્યો વચ્ચે સહયોગ અને પરસ્પર નિર્ભરતા વધારી છે.

5.1 આંતરરાજ્ય વેપાર અને GST

GST લાગુ થવાથી ભારત એકીકૃત રાષ્ટ્રીય બજાર બન્યું છે. આંતરરાજ્ય વેપાર સરળ અને ખર્ચ અસરકારક બન્યો છે, જે EBSBના હેતુને મજબૂત બનાવે છે.

5.2 પ્રવાસન અને સેવા ક્ષેત્ર

પ્રવાસન સેવા ક્ષેત્રનો મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. EBSB હેઠળ પ્રવાસન સ્થળોના પરસ્પર પ્રચારથી આવક અને રોજગાર બંનેમાં વધારો થાય છે.

5.3 રોજગાર અને શ્રમિક ગતિશીલતા

શ્રમિકો એક રાજ્યમાંથી બીજા રાજ્યમાં રોજગાર માટે સ્થળાંતર કરે છે. આ ગતિશીલતા લોકો વચ્ચે સંસ્કૃતિક સમજૂતી અને આર્થિક એકતા વિકસાવે છે.

5.4 ડિજિટલ અર્થતંત્ર

ડિજિટલ ઇન્ડિયા પહેલથી ડિજિટલ પેમેન્ટ અને સેવાઓનો વિસ્તાર થયો છે. આ ડિજિટલ જોડાણ EBSBને મજબૂત આધાર આપે છે.

5.5 સમાવેશક વિકાસ

સમાવેશક વિકાસ નીતિઓ દ્વારા પછાત પ્રદેશોને વિકાસની તકો મળે છે. આર્થિક અસમાનતા ઘટવાથી રાષ્ટ્રીય એકતા મજબૂત બને છે.

6. શોધ (Findings)

અભ્યાસ દર્શાવે છે કે આંતરરાજ્ય વેપાર, પ્રવાસન અને ડિજિટલ વિકાસ EBSB પહેલને મજબૂત બનાવે છે અને લોકો વચ્ચે જોડાણ વધારે છે.

7. નિષ્કર્ષ

અંતે એવું કહી શકાય કે ભારતીય અર્થતંત્ર વિના 'એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત' પહેલની સફળતા શક્ય નથી. મજબૂત, સમાવેશક અને ગતિશીલ અર્થતંત્ર દ્વારા જ ભારત સાચા અર્થમાં એક અને શ્રેષ્ઠ બની શકે છે.

References

1. Government of India – Ek Bharat Shreshtha Bharat Reports.
2. Economic Survey of India, Various Issues.
3. Ramesh Singh, Indian Economy.